

kényszere gátlást old és messzebbre enged, mint az alaposabb mérlegelést igénylő táblakép. Az itt látható élénk színeket, merész ecsetvonásokat Renoir olajkompozícióin hiába keressük; ez a megformálás a *fauve*-ok képein jelenik meg legközelebb. Signac ritkán látható FOLYÓPART-ja (1900) egyik reprezentánsa a kiállításnak, amelynek sajnálatosan nem létező plakátjára kíváncsok. A Cézanne-akvarellek már a XX. századba, egyszerűsége egy új dimenzióba nyitnak ajtót. Az akvarell központi problémája eddig a technika megtörése volt, alárendelése a mindenkor feladatnak – többnyire a látványábrázolásnak. Itt most önálló médiummá válik, saját nyelvvel, amely egy tágabb értelemben veendő, egyszerűsége benső valóság kifejezésére hivatott. Cézanne lapjain szemmel követhető az a metamorfózis, melynek során a látvány ecsetvonásokká bomlik, majd – vállalva ecsetvonás mivoltát – képépítő elemként, autonóm jelként egy ellenkező irányú folyamatban ismét egészzé, képegesszé sűrűsödik, a kép anyagává asszimilálva a papír fehérét is. Az eredmény egy szüntelenül vibráló, élő szervezet, amely ide-oda csapongva egyszerűre nyújtja az egykori látvány valósága s egy új képi valóság élményét.

A kiállítás századunk későbbi évtizedeiből származó anyaga sem kvalitásában, sem hatásában nem közelíti meg a Cézanne-művek fokát. Az eddig is ismert fájdalmas hiány itt most különösen feltűnő: Picasso és Chagall egy-egy korai művén kívül a XX. század egyetlen művészetéből lényegében semmi fontosat nem birtokol a múzeum a mégoly parttalanul is értelmezett akvarell köréből.

Kováts Albert

AGYÓ

Budapesti szoborbúcsúztató

„Ezen kis munkával az a céloom, hogy feltámasszam a budapesti szobrokat, emlékműveket és azok alkotóit, illetőleg a tárgyait is. Sajnos, de érthetőleg, sok emlékmű hősről az átlagközönség nem tudja, mi-

ért, milyen érdemeiért kapott az illető emlékművet, nem tudja, mit akarnak kifejezni a jelképes szobrok, nem tudja, mit ábrázolnak a mellékalkatok, dombozművek. Legfőképpen nem tudja azonban az alkotó művészt megállapítani, vagy nem tud áttekinthetést szerezni egyes művészek alkotásai felett... Műbarátoknak, művészeknek, tanulóknak és tanároknak, székesfővárosunk rajongóinak és az idegenvezetőknek egyaránt hasznos lesz e könyvecske” – írta az 1939-es kiadású, VEZETŐ BUDAPESTI SZOBRAI MEGTEKINTÉSÉHEZ című munkájának bevezetőjében Medvey Lajos, aki ma már maga is nehezen igazodna el saját kalauzával a fővárosi szobrok és emlékművek között. A közelmúlt évtizedeknek történelmi-társadalmi változásai nyomán – háború, demokrácia, hatalomátvitel, diktatúra, forradalom, megszállás, rezsimszilárdítgatás, konszolidáció, felbomlás, rendszerváltozás – többször is megváltozott a köztéri összkép kialakításának vezérlőelve, áthelyeződtek a súlypontok, módosultak a helyszínek, a szereplők, a témák, s megrendelők és alkotók – valamint stílusok, műfajok, anyagok, technikák – változtatták egymást, ünnepélyes szoboravatások és emlékezetesen drasztikus szobordöntések aktuálisai, csendes szoboráthelyezések és -eltüntetések illeszkedtek a történetbe. Medvey Lajos már régen nem találná helyén, hiába keresné, Zala György gyönyörű GRÓF ANDRÁSSY GYULA-szobrát (amely 1906 és 1946 között állt a Kossuth Lajos téren), vagy Grantner Jenő KLEBELSBERG KUNÓ-EMLEKMŰ-VÉT (amelyet 1937-ben avattak, s 1946 körül távolítottak el a Március 15. térről) és még annyi mást, mert a háborús pusztítás következtében száznál több szobor semmisült, illetve sérült meg, s mert Budapest 1945 és 1956 között több szobrot bontott, mint emelt. A szoborleltár – amely időközben az ötvenes évek sugárzó termésével bővült – hiányait még tetézte az 1956 őszen, a forradalmi események sodrában halálra ítéltetett, propagandisztikus jellegű objektumok megfogyatkozása; mint köztudomású, a központi szobordöntési ceremóniát a Mikus Sándor alkotta SZTÁLIN-EMLEKMŰ-nél rendezték, de ledőlt talapzatáról az eredeti STEINMETZ- és az eredeti OSZTYAPENKO-alak, valamint a gellérthegyi FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰ zászlót tartó katonája is, számos más mű mellett.

Az ötvenes-hatvanas évtizedfordulón a fő-

városban élők, forgolódnak, szemlélődők elégedetten vagy felháborodottan regisztrálhatják, hogy alig másfél évtized alatt Budapest úgy-ahogy berendezte köztereit, közintézményeinek belső tereit – befejeződött az 1956-os károk helyreállítása is, bár Sztálin bronzalakja nem kerülhetett vissza helyére –, a szocialistának nevezett társadalmi rendszer benépesítette eszményképeinek szobormásaival, eszméit jelképező emlékművekkel a várost, s kíméletlenül eltüntette, megsemmisítette a század első felének – a szellemiségével és érdekeivel szemben állónak, ellenségesnek minősített – rekvizitumait, köztéri objektumait. Persze, hiányzott azért még ez meg az, például: Lenin-szobor, tanácsköztársasági emlékmű, jó néhány kerületi felszabadulási monumentum, de teljes pompájában tündöklött a NÉPSTADION-SZOBORGALÉRIA, helyére került a Köztársaság téri MÁRTIREMLÉKMŰ, sok-sok munkásalak és díszítoszobor. Ez a helyzet aztán a hatvanas, a hetvenes, a nyolcvanas években a lázas, feltartóztathatatlan tünő szobortelepítési szorgoskodás következtében tovább fokozódott – a hiányok, a fehér foltok eltűntek, sőt bizonyos területeken túlermelési válság volt megfigyelhető –, így hát a felszabadulás negyvenedik évfordulóján rendezett köztéri számvetés alkalmából megnyugvással szögezhetette le Farkasinszky Lajos, Budapest Főváros Tanácsának általános elnökhelyettese: *„A felszabadulásunk óta eltelt négy évtized alatt fővárosunk jelentős számú és minőségű köztéri szoborral is gyarapodott. Városgazdagító mecenatúránk eredményeire és alkotóink művészi sikereire egyaránt buszkék lehetünk. Negyven év alatt született a jelenleg Budapesten álló szobrok több mint háromnegyede, jelentős politikai emlékművek, emlékőrző szobrok és díszítőplasztikák, melyek a történelmi városban, a belvárosban, a külső negyedekben és természetesen a lakótelepeinken hivatottak humanizálni, díszíteni lakókörnyezetünket, örömet okozni a város lakosságának és minden vendégünknek.”* E vélekedést nyomatékosította a nagy köztéri számvetésre vállalkozó kiállítás katalógusában közzétett bevezetőjével Zsigmond Attila, a Budapest Galéria főigazgatója: *„Az eltelt négy évtized alatt kortárs szobrászatunk nagyszámú képviselője jeles politikai emlékműveket, emlékőrző szobrokat, díszítő plasztikákat alkotott a fővárosban is, az értékes tartalomhoz saját művészi kifejezőeszközeit rendelve.”*

Az 1985-ös számvetést – néhány év elmúltaival – már egy egészen másfajta leltár követte: a jeles, értékes tartalommal telített, kifejező alkotások köztéri revíziója – a pártok és tömegmozgalmak követeléseinek és nyomásának, a spontán észrevételek megsokasodásának következtében – elkerülhetetlenné vált. Talán a budapesti, Dózsa György úti, Pátzay Pál alkotta – a köztudat által, a felállítás költségekre utalva a „legdrágább fővárosi átmeneti kabát”-ként emlegetett – LENIN-EMLÉKMŰ elmozdulása volt az első, az idők változására figyelmeztető jelzés: helyreállítási indokokkal emelték le talapzatáról, hogy később – a rekonstrukció meglehetősen magas költségeire, majd felesleges voltára hivatkozva – ne kerüljön, ne kerülhessen vissza a városligeti fák zöld fala elé. Esztétikai szempontból e művel nem vesztett semmit Budapest: a hosszú, többször megszakadt pályázati procedúra végső győzteseként köztérre állított hatalmas, márványlapokkal burkolt köppillér elé helyezték, nem sok plasztikai izgalmat keltő, hosszú kabátba öltöztetett figura szerény katonája volt annak a jellegtelen, sűrű hadseregnek, amelyet a kelet-európai köztérek Lenin-szobraiból állíthattunk össze képzeletünkben.

1990 tavaszán a vidéki városokban és Budapesten rendezett, spontán módon keletkezett és lezajlott, vagy precízen szervezett szobordöntések – így a debreceni, Kiss István műhelyében készült óriási, gépfegyveres MUNKÁS és az ugyancsak Kiss István életművéhez kapcsolódó fővárosi MÜNNICH FERENC-EMLÉKMŰ megszégyenítési és megdömbentő rombolási aktusai – jelezték, hogy a szocialistának nevezett periódus monumentális hordalékával – az addigi kényszerű együttélés, tudomásulvétel, a mellette való laza, közömbös elhaladás helyett – szembe kell nézni. A felmerült, felmerülő bonyolult kérdések, a problémák – miként e monumentumok telepítésekor – az eltávolítás megítélésékor sem esztétikai jellegűek voltak, hanem politikaiak, ideológiaiak. A bontási határozatot a kerületek javaslata alapján a Fővárosi Közgyűlés hozta meg, s ellene jelentősebb esztétikai ellenvetés nem született. Most mégis kötelességünk megvizsgálni, hogy az úgynevezett felszabadulási emlékművek, szovjet hősi emlékművek, a munkásmozgalmi és ta-

nácsköztársasági monumentumok, a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő jelentőségű alakjainak állított portréemlékművek lebontása kapcsán művészeti értékektől kell, kellett-e búcsúznunk. Netán kvalitásos monumentumokat küldtünk – az átlátszó propagandisztikus szándékok, a legitímációs célzat, a hatalmi gőg, az igazság fedezetének hiánya ellenére – emlékműtemetőkbe, gyűjtünk össze panoptikumszerű szobor-szkanzenbe?

A bontásra, eltávolításra ítélt, mintegy hatvan alkotást felölelő jegyzék műveit áttanulmányozva döbbenhetünk meg: milyen sok felszabadulási, szovjet hősi emlékművet állított az elmúlt évtizedekben a főváros. 1992-ben a felszabadulási monumentumok közül tizenháromat, a szovjet áldozatokra emlékeztető emlékjelek közül hetet ítélték száműzésre. Mint a hírlapi tudósításokban olvasható volt, a központi SZOVJET HŐSI EMLÉKMŰ – a Szabadság téren, az egykori Országzászló helyén álló, arányaiban, anyagában, méretében, kialakításában is elhibázott, csapnivalóan kivitelezett építészeti-szobrászati konglomerátum – a helyén marad, míg a Vigadó téri, Schall József által tervezett, szovjet repülősök emlékéit őrző márványobelisz, valamint a Gellért téri, a rákoskerti és a rákoshegyi, valamint a két XX. kerületi távozik, illetve távozott. Az Új Köztemetőben kialakított emlékhelyen kap helyet Vilt Tibor Soroksáron állott – az életműben nem éppen kiemelkedő jelentőségű –, kitárt karú nőalakot ábrázoló kőplasztikája és a Schall-féle emlékmű. Érdekes megoldást választottak Kispessten – erről a *Magyar Nemzet* egyik, 1992. áprilisi száma tudósított: „...a XIX. kerületben, a volt Lenin téren elhelyezett szovjet hősi emlékmű bizonyos relikviáit már kivitték a helyi temetőbe, s a szobor talapzatáról a feliratokat is eltávolították. Az emlékmű, amely egy álló, szimbolikus női alak, jelenleg is a megváltozott nevű, immáron Városház téren áll. Az ily módon az ulóknak megmentett szobor »átlényegítése« a kispesti lakosság teljes egyetértésével találkozott...” Hasonló módszerrel dolgoztak a Gellérthegyen is: Kisfaludi Strobl Zsigmond együtteséről a feliratokat és címereket, valamint a zászlós szovjet katona figuráját távolították el – még legyalulásra várnak a főalakat tartó posztamens domborművei és cirill betűs feliratai –, s ily módon alakul át

az egykori FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰ A MAGYAR SZABADSÁG EMLÉKMŰVÉ-vé. E módszer esetleges alkalmazását nem várhatták ki az ismeretlen tettesek Csillaghegyen: ifj. Szabó István ötágú csillaggal ékesített NIKÉ-alakját – amely pofonegyszerű megoldással, a görög mitológia kommunista jelképekkel való dústásával, átideologizálásával élt – 1992 nyarán, tehát már a bontások megkezdése után döntötték le posztamenséről. Szeptemberben is a szoboreltávolítások ütemével és körével elégedetlenkedők megmozdulásáról értesülhettünk: a Magyar Egyensúly és Szimmetria Párt egyik éjszakai akciójának eredményeként az Ajtósi Dürer sori egykori MSZMP Politikai Főiskola faláról tüntették el Lukács György mellsobrát. Nem szerepelt a bontási jegyzékben a Blaha Lujza 1951-es sajtószékház körüti homlokzatának 1950-es keltezésű, a Beck András, Kerényi Jenő, Mikus Sándor alkotóhármassal által kivitelezett domborműve sem, amely, noha Aradi Nóra jellemzése szerint „...az első komoly lépés a munkáséletre koncentráció, állandó nyilvánosságra szánt új témakör értelmezésében: közvetlen célja a szocialista építés képi megfogalmazása. A korábbi időszak legtöbb munkásábrázolásának meggyötört alakja helyébe itt a harmonikus, céltudatos és értelmesen cselekvő munkás lép. Képi egységbe fonódik a régi attribútum, az új szituáció és az új típusú munkás társadalmi eszménye”. Mindennek ellenére e mű már nem látható eredeti helyén.

A hivatalos határozat szellemében, a szoborbontó brigád céltudatos, kemény és áldozatos munkájának köszönhetően távozott Kisfaludi Strobl Zsigmond SZOVJET-MAGYAR BARÁTSÁG című kétalakos szobra a kőbányai Pataki tér parkjából: az egymással kezét rázó két figura révén a legsekélyesebb szocreál példaértékű, didaktikus szellemű és szemléletű kompozícióját állították köztérre 1955-ben. Kőbányán egyébiránt igen szoros volt a közelmúltban a szovjet–magyar barátság: ezt az eszmekört, életérzést szolgálta, fejezte ki itt Buza Barna monumentális, domborművű látomása is. A zászlót lobogtató, közben galambokat eregető két üde nőalak minden biztonnal azt jelenítette meg, amit a mű felirata tömören így hirdetett: „Szabadságunk és békénk záloga a magyar–szovjet örök barátság”. A szovjet hősi emlékmű gyanánt a rákosszentmihályi Hősök terén állt, palmaágat pallos-

ként hordozó Mikus Sándor-nőalak a szimbólumkeresés és -teremtés nehézségeit ilusztrálta oly beszédesen, ugyanúgy, mint Kalló Viktor angyalföldi, Béke téri hasonló jellegű monumentuma; a terpeszben álló, széttárt és égnek nyújtott kezekkel ábrázolt két bronzfigura népünk ujjongani vágyását örökölte az utókorra maradó anyagban. A semlegesség lengte be Kiss István Thököly úti, kerületi felszabadulási emlékművét: a sziklarés előtt álló, sapkás, vállán lazán szétnyíló kabátot viselő férfialak az általánosságok nehezen körvonalazható közegében vergődött. Mészáros Mihály budai, volt Vörös Hadsereg úti (ma Hűvösvölgyi úti) BUDAI ÖNKÉNTES EZRED-EMLEKMŰ-ve – a beton-tömbbe mélyített, negatív formákkal komponáló, menetelő katonákat megjelenítő alkotás – az emlékműszobrászatot meg-megérintő, beteljesíthetetlen kísérletező szándékokat reprezentálta. A volt Kun Béla téri (ma Ludovika tér) KUN-LANDLER-SZAMUELY-EMLEKMŰ (Olcsai Kiss Zoltán, Herczeg Klára és Farkas Aladár műve) három hatalmas, mészköépitményre szerelt bronz domborműve nem lépett, 1967-ben még nem léphetett, túl a riddeg dokumentáláson: három ismeretlen, karakter nélküli alakot állított példaképként a néptömegek elé. E munkásmozgalmi arctalanságon próbált meg túllépni két évtizeddel később Kiss István a MÜNNICH FERENC- és Varga Imre a KUN BÉLA-MONUMENTUM-mal. A puritán, cirkalmaktól mentes kifejezés helyére barokkos eszközgazdagság, forma- és anyagkavalkád lépett: a Néphadsereg téren barikádszerű, bazaltkövekből emelt asztal előtt, amelyről a *Szabad Nép* és a *Népszabadság* példányai lógtak le attribútum gyanánt, útmutató, előrenyújtott karral az öltönybe bújtatott Münnich Ferenc állt, s mindez a bombasztikus tartalmi üresség és az öntetszelgő formai zagyaság együtteseként jelent meg. A budai Vérmező Moszkva tér felé eső csúcsára – közvetlenül A MAGYAR JAKOBINUSOK EMLÉKMŰVE szomszédságába, kisajátítva annak hatóterét – állított KUN BÉLA-EMLEKMŰ színpadi jelenete – balról jobbra vonuló tömeg katonákká formálódó masszaja fölött, gázlámpa mellett népvezérként szónokló Kun – valóságosan és képletesen sem illeszkedett be a városképbe, így is, úgy is idegen test, kivülálló maradt. Az egy nézetre kom-

ponált, ennek ellenére térbe helyezett mű a hatalmas méreteivel, formai csinnadrattájával, történeti és eszmei tisztázatlanságaival nem találhatott utat a befogadókhoz, a városlakókhoz. Furcsa mozzanatként értékelhetjük az alkotó, Varga Imre azon, a rendszerváltozás után interpretált hitvallását e művéről, amely szerint nem véletlenül, hanem jól irányított utalásként szerepeltette Kun Béla mellett, alakjával társítva a lámpavasat. Valószínű, hogy a modell bemutatásakor, 1985–86-ban nem ezzel az érvvel győzte meg a művész a megrendelőket: az MSZMP legfelsőbb funkcionáriusait.

Mint Münnich Ferenc és mint Kun Béla monumentuma – mindkettőnek csak néhány esztendő adatott meg a köztéren az 1986-os avatót követően –, a jótékony feledés homályába hullhat Kiss István hűvösvölgyi MUNKÁSMOZGALMI EMLÉKMŰ-ve is: eltávolításával csupán a két hatalmas kéz között lebegtetett gömb silány szobrászati közhelyével lettünk szegényebbek. Kalló Viktor Köztársaság téri rogyadozó MÁRTIREMLEKMŰ-figurája – a később hozzácsatolt jelkép-kollázs emlékfallal, amely A NÉPHATALOM HŐSEINEK EMLÉKHELYE gyanánt funkcionált – sem léphetett át a harsány politikai agitáció tartományából a művészet szférájába. Kisebb-nagyobb tüntetések kíséretében elbúcsúztathattuk a városszéljelző tájékozódási pontokká merevedett parlamentereket is; Mikus Sándor veccési STEINMETZ KAPITÁNY-át és Kerényi Jenő budaorsi OSZTYAPENKÓ-ját: mindkét mű a korszak, az ötvenes évek – illetve 1949 és 1951 – ábrázolási kánonjának átlagos színvonalába süllyedő, szokványos, invenciómentes produkciójaként dacolt az egyre növekvő autófolyammal, az úthálózat terjeszkedésével. A Városliget szélén a lebontásra ítélt Regnum Marianum-kápolna helyét sajátította ki a Kiss István adaptálta tanácsköztársasági plakátfigura alig negyedszázadnyi időtartamra. A központi 1919-es monumentumként 1969-ben állított mű kapcsán – az elsöprő lendület szobrászi megragadásán túl – nem sok pozitívumot találhatunk, emlegethetünk. Ugyancsak dokumentumként, korjelző alkotásként minősíthetjük a rövid köztéri pályafutást megért, Marton László által megformált, volt Szakasits Árpád, ma Etele úti egykori SZAKASITS-EMLEKMŰ-vet, a Szófia város ajándéka-

ként Budapestre küldött, a Szabadság hid pesti hidfőjénél felállított DIMITROV-szobrot – Valentin Sztarcsev művét – és a sok-sok mellszobrot, domborműves emléktáblát; így, többek között: Farkas Aladár újpesti REZI KÁROLY-EMLEK-ét és lágymányosi HO-SI-MINH-szobrát, Gyurcsek Ferenc Eötvös utcai, a magyar kommunista ifjúsági mozgalom ötven évét éltető domborművét, Konyorcsik János kőbányai MALINOVSKIJ MARSALL-BÜSZT-jét, Nagy István János Nagyvárad téri, Asztalos Jánosra hivatkozó domborműves emléktábláját, Szabó Iván Lenin (ma Erzsébet) körüti, Leninre emlékeztető tábláját.

E fentebb számba vett, egykoron nagy ünnepelességgel köztérre állított, szobrászati-művészeti szándékokkal (is) létrehozott objektumok eredeti környezetükből kiszakítottan, a budafoki szoborskanzenben lesznek a jövőben megtekinthetők: egy ellentmondásokkal terhelt történelmi szakasz tárgyiasult dokumentumaiként. A szoborparkban sétáló, emlékező befogadó valószínűleg két alkotás, Makrisz Agamemnon egykori Néphadsereg téri, A SPANYOLORSZÁGI NEMZETKÖZI BRIGÁDOK MAGYAR HARCOSAINAK EMLÉKMŰVE, és Segesdi György Jászai Mari téri MARX-ENGELS-MONUMENTUM-a előtt fog tűnődve, medítálva megállni. Ezen alkotások felszíni rétegei alatt mintha megmozdulna valami, s a formaképzés, a térszervezés leleményei finoman mérlegeltek, a megjelenített alakok felidéznek, jelentenek valamit: túlmutatva önmagukon, tág értelmezési lehetőségeket kínálva, egykor, egy korszak, egy eszmekör őszinte, hiteles, művészi tükrözésére vállalkoznak.

Az eltakarított emlékművek, a lebontott szobrok helyén feltáruuló üres térségek rendkívül csábítóak. A szituáció nagy veszélyeket rejt: a szobordöntők, a szoborbontók általában szoborállítókká válnak. Lesz-e olyan bölcs a hatalom, hogy most végre megszakítja az unalmas hagyományt, s nem emel ön-maga dicsőítésére, igazolására anakronisztikus szobrokat? Az avult ismételtetések helyett jelenünk úgy teremthetné meg önnön hű tükörképét a köztereken, úgy hagyhatna nyomot utókorának, ha nem állítana szobrokat és emlékműveket. Így hozhatná létre a hiány szerény, ám rendkívül sokatmondó monumentumát.

Wehner Tibor

A PEST-BUDAI HIGH TECH

Finta József: Hotel Duna Inter-Continental (1969); Forum Hotel Budapest (1981); Hotel Penta (1982); Novotel Budapest Szálloda (1982); Budapesti Kongresszusi Központ (1985); Taverna Szálloda (1985); International Trade Center (1988); Liget Hotel (1990); Hotel Corvinus Kempinski (1992)

Csizmár Gyula-Finta József: Nemzetközi Kereskedelmi Központ (1985)

Zalaváry Lajos: Atrium Hyatt Budapest Szálloda (1981); East-West Center Astoria (1991)

Virág Csaba-Marillai Árpád: Alag International Projektentwicklung (1991)

Virág Csaba: A Magyar Távirati Iroda székháza (Naphegy) (1990)

*„A túlparton az új
Hotel időtlen váza eltakarja
A Belváros kihűlt hiányait.
Ha áll majd frissen tündökölve mint
A békés együttélés záloga
S a túlazóperenciámi élet
Jelképe – mit hoz át a szél, keringőt
Vagy villanyos gitár géphangosított
Világvadmacskazentjét Budára
Egy év múlva Medárdus éjszakáján,
Miféle tarka óperenciás
Fénygyueleg vetül az elmaradt
Duna sötét vizére...”*

(Vas István)

A csúcstól reprezentáló high tech építészet hihetetlen összegekbe kerül, s a reprezentációs művészet mindenkor céljának megfelelően perfekcióra törekszik. A high tech a város el-tűnt közössége helyén a közönség számára pszeudoeseményt kínáló építészet. A pazarlás és a jólét állandósult, totális érzéki bizonyítás. Ez számunkra, amikor a kelet-európai high tech építészetet vizsgáljuk, különösen fontos szempont, hiszen Budapesten éppen ez a vonása a legszembeütőbb. A reprezentációt kedvelő, az anyagok „szemantikáját” ismerő és azt maximálisan kihasználó kortárs építészet ugyanis évtizedek óta hiányzik a pestiek mindennapi élményvilágából. Ko-